

Verhoglyadova N. I.

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

Kasianovskiy Ye. V.

Classical Private University

SATISFACTION AND CHARACTERISTICS OF INVESTMENTS AS A MANUAL OBJECT

Summary

The validity of the research of essence and characteristic features of investments is substantiated. The main views of scientists on the essence of the concept of «investment» are analyzed, their systematization is done and its key characteristics from the point of view of their management at the macro level are singled out. The consideration of investments in such approaches as financial (simplified and extended), economic and combined is proposed.

Key words: investment, theory of investments, approach, capital, income, profit, characteristic, management, macro level.

УДК 338.242.4

Іванов Є. І.

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ОБРУНТУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті обґрунтовано необхідність регуляторного втручання держави у зовнішньоторговельну сферу національної економіки в умовах низького рівня товарної диверсифікації експортних потоків. Обґрунтовано сировинний характер експорту в умовах низького рівня його товарної диверсифікації. Проаналізовано теоретичні положення мікроекономіки (умови досконалої і недосконалої конкуренції, закон спадної граничної прибутковості, ефект економії на масштабах виробництва), що визначають нееквівалентний зовнішньоторговельний обмін між країнами з різним рівнем диверсифікації структури експортних поставок. Узагальнено напрями державної політики, спрямованої на подолання структурних диспропорцій зовнішньоторговельної сфери національної економіки.

Ключові слова: зовнішньоторговельна сфера, диверсифікація, національна економіка, досконала конкуренція, ефект масштабу, закон спадної граничної прибутковості.

Постановка проблеми. В умовах відкритої економіки якісні параметри структури зовнішньої торгівлі набувають ознак системного чинника впливу на розвиток національного господарства. Рівень товарної диверсифікації експорту стає індикатором не лише економічної безпеки держави, але й структури зовнішніх поставок продукції за рівнем доданої вартості. Низький рівень диверсифікації зовнішньоторговельної сфери засвідчує монокультурний тип національної економіки, яка не спромоглася збудувати ефективний промисловий сектор та спеціалізується на міжнародних поставках досить обмеженого кола переважно сировинної продукції чи товарів з низьким рівнем обробки. Водночас індустріально розвинені економіки здатні запропонувати ширшу номенклатуру товарів та послуг на світовому ринку, в основі якої лежить високотехнологічна та наукоємна продукція з високим рівнем доданої вартості. Простий емпіричний аналіз засвідчує наявність сильної кореляції між індексом концентрації експорту та часткою в ньому сировинних товарів (рис. 1).

Таким чином, істотна диференціація національних економік за рівнем товарної диверсифікації експорту визначає нееквівалентний і значною мірою неефективний зовнішньоторговельний обмін товарами для більшості країн, що розвиваються, в умовах вільної торгівлі. У зв'язку з цим постає необхідність обґрунтування теоретичних положень міжнародної торгівлі, які відповідають виявленим закономірностям розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковому розгляду проблем диверсифікації

зовнішньоторговельної сфери національної економіки України присвячено доробки як провідних науково-дослідних інститутів [3], так і низки вітчизняних вчених-економістів, таких як, зокрема, Т.П. Богдан [4], О.Г. Білорус [5], Л.С. Кутідзе [7], Л.Г. Шамаєва [6]. В працях цих авторів здійснено аналіз диверсифікації українського товарного експорту на екстенсивній та інтенсивній основах, обґрунтовано низку заходів торговельної, промислової і фінансової політики держави для диверсифікації структури національного експорту, а також досліджено заходи державної політики, які обмежують диверсифікацію структури зовнішньоторговельної сфери вітчизняної економіки на сучасному етапі розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне наявним напрацюванням, вважаємо необхідним зазначити, що системне узагальнення теоретичної бази з метою обґрунтування об'єктивної необхідності регуляторного втручання держави у зовнішньоторговельну сферу національної економіки за умов низького рівня її товарної диверсифікації та переважання сировинної продукції в експорті досі не знайшло належного втілення в наукових публікаціях, що визначає необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає у наданні теоретичного обґрунтування деструктивного впливу зовнішньоторговельної сфери з низьким рівнем товарної диверсифікації на розвиток національної економіки в умовах вільної торгівлі, визначенні основних концептуальних підходів до державної

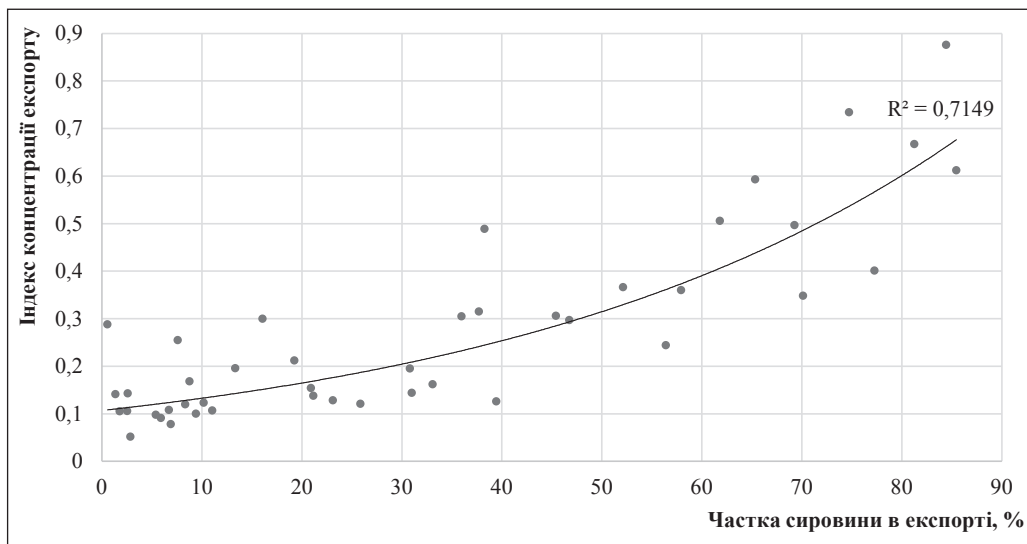

Рис. 1. Розподіл країн за індексом концентрації експорту та часткою в ньому сировинної продукції у 2016 р.
Джерело: укладено автором на основі даних [1; 2]

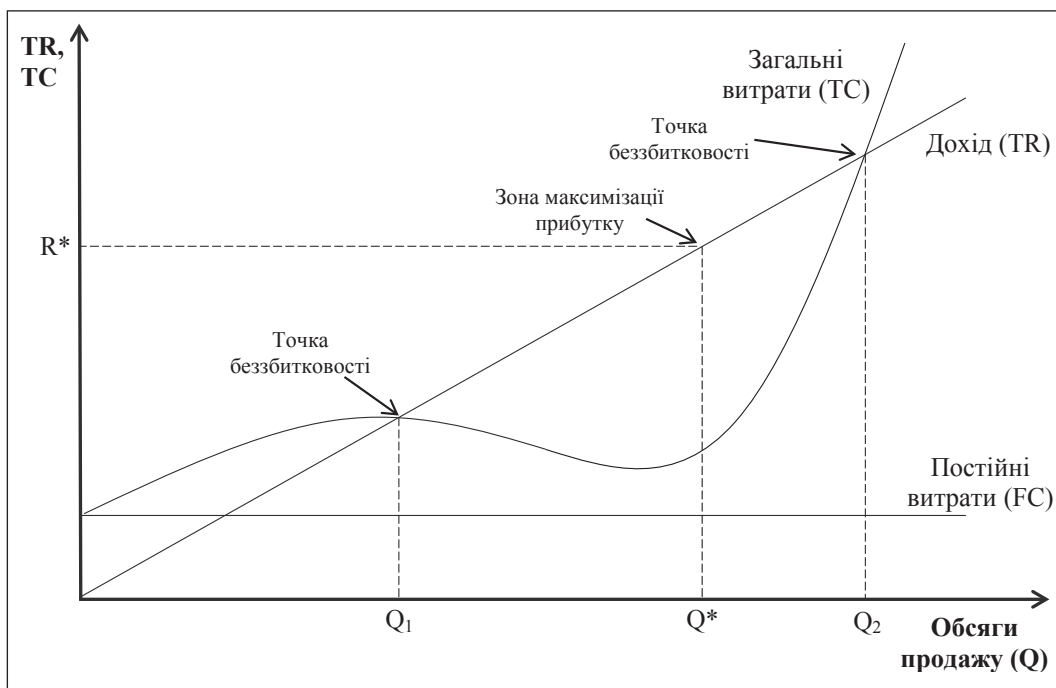

Рис. 2. Ілюстрація дії закону спадної граничної прибутковості

Джерело: укладено автором на основі даних [8]

політики, спрямованої на усунення причин нееквівалентного зовнішньоторговельного обміну між країнами з різним рівнем економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне обґрунтування деструктивного впливу сировинної орієнтації експорту на національну економічну систему потребує аналізу цієї проблеми на мікрорівні. Як відомо, діяльність суб'єктів господарювання вважається ефективною, поки темпи зростання витрат на виробництво кожної додаткової одиниці продукції/послуг (граничний дохід) не починають перевищувати темпи зростання доходу від реалізації відповідної одиниці продукції/послуг (граничний дохід). Окреслену закономірність описує закон спадної граничної прибутковості, за яким з певного моменту послідовне приєднання одиниці змінного фактору виробництва, а саме капіталу чи робочої сили, забезпечу-

ватиме дедалі менші обсяги випуску нової продукції, тобто граничний продукт зменшуватиметься в розрахунку на кожну подальшу одиницю змінного ресурсу. Наприклад, з постачанням дедалі більшої кількості одиниць сільськогосподарської техніки та працівників на окрему ділянку угіддя після певної точки кожна додатково залучена одиниця техніки чи працівник почне виробляти продукції менше, ніж введена раніше одиниця капіталу та/або робочої сили (рис. 2).

На рис. 2 підприємство здійснює прибуткову діяльність, випускаючи продукцію в кількості між Q_1 та Q_2 , коли загальні обсяги виторгу від реалізації (TR) перевищують загальні витрати (TC). При цьому максимізація прибутку відбувається під час випуску в обсязі Q^* , де відстань між лініями доходу і витрат є найбільшою. На відріжку Q_1Q^* загальні витрати мають спадну динаміку або

зростають темпами, що нижчі доходу, що відображає збільшувану прибутковість, за якої кожна додатково залучена одиниця фактору виробництва сприяє зростанню загальної продуктивності. Натомість на відрізку Q^*Q_2 спостерігається дія закону спадної граничної прибутковості, адже на ньому забезпечення сталої динаміки зростання доходу вимагає дедалі більшого залучення факторів виробництва, що зумовлює прискорену динаміку зростання загальних витрат.

Дія описаного закону, безперечно, поширюється на виробництво будь-якої продукції, однак в умовах спадної граничної прибутковості функціонують переважно підприємства добувної промисловості та сільського господарства, які виробляють сировинну продукцію. Це пов'язане з наявністю в цих галузях фіксованого, створеного природою ресурсу (покладів корисних копалин, сільськогосподарських земель тощо) різного рівня якості. За ступенем використання цього ресурсу суб'єкти господарювання насамперед використовують найбільш якісні з них, а саме видобувна промисловість розгортається в місцях з найкращими покладами відповідних мінеральних ресурсів, вирощування сільгоспсировини відбувається на найбільш родючих угіддях.

Однак з розвитком міжнародної спеціалізації країни на основі сировинної продукції обсяги її виробництва зростають для задоволення потреб експорту. Це відбувається або екстенсивним шляхом через залучення до виробництва дедалі менш родючих земель і бідніших родовищ, або інтенсивним шляхом через прискорене виснаження уже використовуваних угідь та місць видобутку. В обох випадках стабільне зростання обсягів виробництва потребує залучення до фіксованого ресурсу дедалі більшої кількості одиниць капіталу та робочої сили, адже якість фіксованого ресурсу невпинно знижується.

Окреслена ситуація ускладнюється тим, що міжнародні сировинні ринки функціонують в умовах, близьких до досконалої конкуренції, адже продукція, що продається на них, є однорідною. Таким чином, відповідні товари з різних країн нічим не відрізняються між собою та є досконалими субститутами, а сам ринок максимально знеособлений. Торгівля стандартизованою сировинною продукцією відбувається на спеціалізованих товарних біржах, що усуває можливість розширення номенклатури чи забезпечення пізнаваності за торговою маркою [9, с. 270]. Водночас внесок постачальників з окремої країни зазвичай є надзвичайно малим стосовно величини світового ринку, тому вони не мають можливості впливати на ціну реалізації своєї продукції.

Оскільки світові ціни на сировину формуються винятково кон'юнктурою відповідних ринків, а виробники завжди змушені їх приймати, таким чином притаманні високий рівень волатильності та значна амплітуда коливань. Наприклад, у кризовий для міжнародної торгівлі 2015 р. світові ціни на товари промислового виробництва в середньому знизились на 9,8%, тоді як ціни на кукурудзу впали на 14,7%, скорочення середніх цін рослинних жирів та олії складало 20,4%, цукру – 21,0%, пшениці – 23,1%, залізної руди – 42,4%, нафти – 47,2% [10]. Отже, якщо спадна прибутковість підриває перспективи сировинно-орієнтованої національної економіки у довгостроковому періоді, різка амплітуда цінних коливань завдає регулярних потрясінь для її поточного розвитку.

Справедливо буде зазначити, що в період посткризового відновлення ціни на сировинні товари також демонструють вищі темпи зростання, ніж ціни на продукцію промислового виробництва. Проте позитивна динаміка кон'юнктури цих зовнішніх ринків також має системні загрози для національних економічних систем, що розвиваються за рахунок сировинної спеціалізації. В науковій літературі це явище описане як «голландська хвороба», яка зумовлює три витки деіндустріалізації економіки в умовах істотного зростання експортних цін на сировину:

- зростання рентабельності в сировинному секторі спричиняє перетікання до нього капіталу і робочої сили за рахунок секторів переробної промисловості та послуг; ускладнення доступу останніх до факторів виробництва приводить до зростання їх виробничих витрат, падіння норми прибутку, послаблення конкурентних позицій порівняно з іноземними аналогами;

- зростання доходів в сировинному секторі веде до підвищення попиту на продукцію переробної промисловості і послуги; попит на промислові товари задовольняється переважно за рахунок імпорту, тоді як у сфері послуг зростає здебільшого вітчизняне споживання через значно нижчий рівень їх мобільності в міжнародній торгівлі; зростаючий сектор послуг посилює конкуренцію за фактори виробництва, залучені в сектор переробної промисловості;

- зростання вартісних обсягів експорту сприяє ревальвації національної грошової одиниці, яка здешевлює імпорт іноземних промислових товарів та знижує ефективність експорту продукції внутрішніх виробників, які ведуть господарську діяльність в секторі переробної промисловості [11, с. 186–187].

Таким чином, сировинна спеціалізація обумовлює деструктивний характер впливу зовнішньоторговельної сфери на національну економіку за будь-яких умов розвитку кон'юнктури зовнішніх ринків. Натомість для країн з високим рівнем товарної диверсифікації експорту на основі продукції переробної промисловості розгортається принципово інший сценарій інтеграції у світове господарство. Він полягає у відмінних умовах конкуренції та використанні факторів виробництва.

Виробництво високотехнологічних, диференційованих, захищених правом інтелектуальної власності благ дає змогу промисловим корпораціям істотно впливати на ціни своїх товарів і послуг, що відповідає умовам недосконалої конкуренції. Водночас високий рівень витрат на забезпечення можливості впливати на ціну обумовлює необхідність якнайширшого охоплення світового ринку для використання ефекту економії на масштабах виробництва (рис. 3).

На рис. 3 відображено ситуацію, за якої промислова компанія, оперуючи лише на внутрішньому ринку, обмежена попитом на рівні Q_1 і, відповідно, ціною P_1 , що не покриває величину середніх загальних витрат на виробництво блага (АТС₁). Вихід на зовнішні ринки дає змогу підвищити попит з D_1 до D_2 , а обсяги реалізації – до Q_2 . За нових умов рівноважна ціна (P_2) перевищуватиме середні загальні витрати (АТС₂), даючи змогу максимізувати прибутки.

Необхідно зазначити, що дія ефекту економії на масштабах виробництва в міжнародному вимірі також дає змогу уникнути появи потенційних конкурентів з інших країн за умов вільної торгівлі. Адже новий виробник товару-аналога іден-

тичної якості та з ідентичною ефективністю бізнес-процесів об'єктивно програє конкурентну боротьбу компанії, яка закріпилась на ринках багатьох країн, адже через низьку пізнаваність на ранніх стадіях життєвого циклу він буде змушений орієнтуватися здебільшого на внутрішній ринок збуту, а тому не зможе повною мірою скористатися перевагами ефекту масштабу. Як видно, сила конкурентних позицій промислових компаній базується насамперед на можливостях обмеження доступу на ринок потенційних конкурентів шляхом використання різних «бар'єрів входу» [13, с. 191].

Щодо використання факторів виробництва, то господарюючі суб'єкти обробних галузей і сфери послуг не використовують безпосередньо забезпечені природою ресурси, що обмежені кількісно чи якісно. Крім того, на відміну від виробників сировинної продукції, обмежених ще й у просторі земельних ділянок та родовищ мінеральних ресурсів, промислові корпорації мають змогу переносити свої виробництва в країни з дешевшою робочою силою, оптимізуючи свої витрати і зберігаючи високий рівень прибутковості навіть за умов зниження цін внаслідок поступового насичення світового ринку. Все це дає можливість промисловим виробникам «управляти» законом спадної граничної прибутковості, до певної міри «відсуваючи» етап, з настанням якого кожна додатково залучена одиниця фактору виробництва забезпечуватиме дедалі менші обсяги випуску продукції.

Отже, поєднання досконалої конкуренції зі зменшеною прибутковістю обумовлює деструктивний вплив сировино-орієнтованої зовнішньоторговельної сфери на національну економіку. Падіння ефективності використання факторів виробництва з розвитком міжнародної спеціалізації на мінеральних ресурсах та сільгоспвиробничості призводить до зниження рентабельності, реальної заробітної плати і податкових надходжень, а отже, до скорочення попиту всіх агентів макроекономічної системи (домогосподарств, бізнесу та держави). А коливання світових цін на сировину призводить до деіндустріалізації, погіршення салдо торгового балансу, втрати конкурентних позицій вітчизняних підприємств переробної промисловості на внутрішньому і зовнішньому ринках. Відповідно, чим вища концентрація сировини в експорті тим вищий рівень відкритості національної економіки, тим більш руйнівний вплив зовнішньоторговельної сфери. Натомість поєднання умов недосконалої конкуренції та ефекту економії на масштабах забезпечує протилежні наслідки для національної економіки від розвитку товарної диверсифікації у зовнішньоторговельній сфері.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що політика вільної торгівлі, яка проводиться без урахування особливостей етапу розвитку та структури національної економіки, може посилити соціально-економічні проблеми країни. На цьому, зокрема, наголошував класик історичної школи економіки Ф. Ліст, стверджуючи, що в умовах відсутності

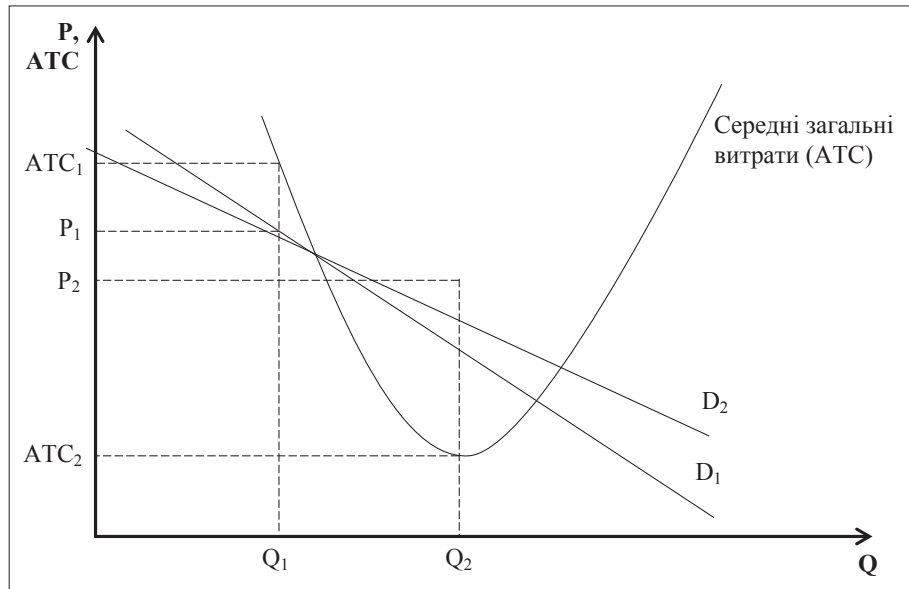

Рис. 3. Ілюстрація ефекту економії на масштабах виробництва

Джерело: укладено автором на основі даних [12, с. 228]

обмежень у вільній конкуренції з високорозвиненими державами країни, які стоять на нижчому рівні розвитку промисловості, закріплюють своє залежне становище від країн-лідерів та підривають всі галузі своєї економіки [14, с. 8]. Тому протекціонізм у зовнішній торгівлі залишається невід'ємним засобом подолання розриву між країнами з різним рівнем промислового розвитку.

Основними напрямками цієї політики можна вважати такі:

- обмеження експорту сировини, тобто встановлення вивізних мит та/або експортно-сировинних зборів для забезпечення внутрішнім виробникам доступу до відповідних ресурсів та акумулювання фондів для сприяння розвитку національного промислового сектору;

- встановлення бар'єрів для імпорту готової продукції, тобто використання тарифних та нетарифних заходів для обмеження ввозу іноземної продукції кінцевого споживання на період, доки національні компанії, які започаткували виробництво аналогів, не досягнуть відповідного рівня економії на масштабах, щоб вести конкурентну боротьбу на внутрішньому ринку;

- скасування ввізних мит на високотехнологічне інноваційне обладнання та устаткування (засоби виробництва) для спрощення національним виробникам доступу до передових технологій з метою розвитку вітчизняного промислового сектору.

Насамкінець зазначимо, що поділ галузей за ефективністю міжнародної спеціалізації на сільське господарство, видобувну і переробну промисловість в цьому разі є узагальненим. Головним критерієм формування ефективної зовнішньоторговельної сфери є зростання в ній частки тих товарів та послуг, для яких забезпечуються умови недосконалої конкуренції, існує можливість економії на масштабах та виробництво яких безпосередньо не залежить від створених природою фіксованих факторів виробництва. Цим ключовим критеріям можуть відповідати окремі види сільгоспвиробництва, натомість їх умови можуть не виконуватись для деяких галузей переробної промисловості (наприклад, для товарів первинної обробки, а саме чорних металів, жирів та олій). Також важливо розуміти, що ключовою метою

диверсифікації зовнішньоторговельної сфери є забезпечення розвитку національної економіки. Тому організація збирального виробництва готової продукції з імпортованих компонентів для зовнішнього ринку хоча і сприятиме формальному зростанню частки товарів кінцевого споживання в експорті, проте матиме вкрай незначний позитивний вплив на економіку загалом, адже відсутність міжгалузевих зв'язків всередині країни виключатиме можливість запуску мультиплікативного ефекту. Специфіка окреслених нами прикінцевих зауважень визначає необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Висновки. Конкурентні умови на світових ринках продукції з різним рівнем оброблення та доданої вартості разом з дією закону спадаючої граничної прибутковості визначають засадничі відмінності

впливу міжнародної спеціалізації на розвиток національної економіки залежно від структури експорту. Поєднання досконалої конкуренції зі зменшуваною прибутковістю обумовлює деструктивний вплив сировино-орієнтованої зовнішньоторговельної сфери на національну економіку, тоді як поєднання умов недосконалої конкуренції та ефекту економії на масштабах забезпечує позитивні наслідки для макроекономічної системи від зовнішніх поставок послуг та продукції переробної промисловості. Забезпечення промислового розвитку сировинних економік можливе тільки шляхом формування виваженої протекціоністської торговельної політики, яка обмежить експорт сировини, забезпечить доступ до провідних технологій та тимчасово послабить конкурентний тиск іноземних компаній.

Список використаних джерел:

1. Products by Stages of Processing Exports by country 2016. World Integrated Trade Solution. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/LTST/TradeFlow/Export/Partner/WLD/Product/stages-of-processing>.
2. Merchandise: Product concentration and diversification indices of exports and imports, annual, 1995–2016. UNCTAD Statistics. URL: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
3. Напрями та засоби диверсифікації експорту української аграрної продукції на європейський ринок в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2308>.
4. Богдан Т.П. Макроекономічні проблеми торговельних відносин України з ЄС і нагальні завдання економічної політики. Стратегічні пріоритети. Сер.: Економіка. 2016. № 1. С. 86–98.
5. Білорус О.Г., Гаврилюк О.В. Стратегічні імперативи адаптації та трансформації зовнішньоторговельної діяльності України в умовах європейської інтеграції. Економіка України. 2015. № 11. С. 4–15.
6. Шемаєва Л.Г. Диверсифікація структури зовнішньої торгівлі України в контексті економічної безпеки держави. Проблеми науки. 2011. № 3. С. 20–25.
7. Кутідзе Л.С. Проблеми побудови механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону. Технологический аудит и резервы производства. 2015. № 1(7). С. 32–36.
8. Березовська Х.І. Граничний аналіз як один з етапів бюджетування в процесі оптимізації прибутку вітчизняних підприємств. Ефективна економіка. 2013. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_90.
9. Мікроекономіка: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання, 2007. 677 с.
10. Trade and Development Report 2017. Beyond Austerity: Towards a Global New Deal. United Nations Conference on Trade and Development. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2017_en.pdf.
11. Burfisher M.E. Introduction to computable general equilibrium models / Center for Global Trade Analysis, Purdue University. New York: Cambridge University Press, 2016. 425 p.
12. Мікроекономіка: підручник / за наук. ред. А.П. Наливайка. Київ: КНЕУ, 2011. 446 с.
13. Мікроекономіка: навч.-практ. посіб. для самост. вивч. дисципліни / за заг. ред. О.Є. Попова. Харків: ХНЕУ, 2013. 335 с.
14. Макуха С.Н. Фридрих Лист против Адама Смита в контексте современной внешнеторговой политики Украины. Бизнес-Информ. 2013. № 2. С. 6–10.

Иванов Е. И.

Государственный научно-исследовательский институт информатизации и моделирования экономики

ОБОСНОВАНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ВНЕШНЕТОРГОВОЙ СФЕРЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье обоснована необходимость регуляторного вмешательства государства во внешнеторговую сферу национальной экономики в условиях низкого уровня товарной диверсификации экспортных потоков. Обоснован сырьевой характер экспорта в условиях низкого уровня его товарной диверсификации. Проанализированы ключевые теоретические положения микроэкономики (условия совершенной и несовершенной конкуренции, закон убывающей предельной доходности, эффект экономии на масштабах производства), определяющие неэквивалентный внешнеторговый обмен между странами с различным уровнем диверсификации структуры экспортных поставок. Обобщены направления государственной политики, направленной на преодоление структурных диспропорций внешнеторговой сферы национальной экономики.

Ключевые слова: внешнеторговая сфера, диверсификация, национальная экономика, совершенная конкуренция, эффект масштаба, закон убывающей предельной доходности.

Ivanov Ye. I.

State Scientific Research Institute for Information and Economic Modeling

ARGUMENTS FOR STATE POLICY OF FOREIGN TRADE DIVERSIFICATION IN THE NATIONAL ECONOMY

Summary

The article argues necessity of state regulatory interference into the foreign trade sphere of the national economy under conditions of low commodity diversification of the export. The interdependence between the prevalence of raw materials in exports structure and its low diversification is proved. Key microeconomics postulates (perfect and imperfect competition, law of diminishing marginal returns, scale effect) determining the non-equivalent foreign trade exchange between countries with different levels of export structure diversification are analyzed. The state policy course aimed at overcoming structural disproportions of the foreign trade sphere of the national economy is outlined.

Key words: foreign trade sphere, diversification, national economy, perfect competition, scale effect, law of diminishing marginal returns.

УДК 314:711.13:316.3:33

Калачевська Л. І.

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті теоретично обґрунтовується те, що перехід до сталого розвитку сільських територій неможливий без об'єктивної оцінки наявних фінансово-економічної, соціальної та екологічної ситуацій. Доведено, що нині відсутня єдина методика системної оцінки стійкості сільських територій. Обґрунтовано, що комплексна оцінка повинна забезпечити можливість горизонтального порівняння окремих показників розвитку сільських територій; порівняння цих показників із середніми параметрами; виявлення відхилень, що дасть змогу встановити напрями проведення державної політики розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільські території, розвиток, оцінка, інфраструктура, моніторинг, соціальна сфера.

Постановка проблеми. Вирішення соціальних проблем сільського населення має визначатися багатофункціональним розвитком сільських територій, інфраструктурним забезпеченням, створенням додаткових переробних потужностей, що сприятиме збалансованому використанню сировинних ресурсів, безпосередньо пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом. У кожній державі сільське господарство є важливою галуззю народного господарства. В Україні з урахуванням наявного земельного потенціалу та сприятливих природно-кліматичних умов розвиток сільських територій, виробництво продуктів харчування та налагодження переробки сільськогосподарської сировини повинні бути пріоритетними напрямами розвитку країни на довгий період.

Реалії сьогодення свідчать про те, що європейський вектор розвитку вітчизняної економіки вимагає проведення реформування інфраструктурного та інституційного забезпечення аграрного виробництва та збалансованого розвитку сільських територій з метою вирішення наявних галузевих, технологічних, соціальних, економічних та екологічних проблем, які з кожним роком загострюються. Європейський Союз одним із пріоритетів стратегічного розвитку визначає збалансування аграрного сектору та сільських територій, що передбачене у стратегії «Європа – 2020». Взавши до уваги вибрані на державному рівні євроінтеграційний вектор розвитку, необхідними для України вважаємо вивчення європейського досвіду сільського розвитку та його практичну апробацію.

Перехід до сталого розвитку сільських територій неможливий без об'єктивної оцінки наявної фінансово-економічної, соціальної, екологічної ситуації, а також обліку інституціонального фактора. Наявний механізм оцінки розвитку сільських

територій базується виключно на аналізі застосовуваних так званих рейтингових, експертних оцінок, які використовуються в окремих галузях, сферах і стають базовими для ранжирування конкретної території в низці адміністративно-територіальних суб'єктів. Але, як правило, навіть така оцінка не застосовується на рівні сільських територій.

Часто розвиток території оцінюється за допомогою окремих показників, які не дають узагальнену оцінку рівню розвитку тієї чи іншої сільської території. Тому існує необхідність комплексної системи оцінювання, що включає оцінку соціально-економічного, екологічного та інституційного стану сільських територій. Об'єктивні результати цієї оцінки будуть сприяти прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і формуванню ефективної політики на регіональному та місцевому рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі економічного спрямування проблемі функціонування сільських територій як фактору інноваційного розвитку приділяється значна увага. Моделювання соціально-економічного розвитку сільських територій здійснено у працях В. Бойка [1], О. Бородіної, І. Прокопи [2], Т. Максимової [5]. Питання сталого розвитку сільських територій досліджувалися у працях Т. Максимової [5], М. Маліка [6], О. Федоніна, І. Репіна, О. Олексюк [11], М. Поленкова [7]. В сучасних умовах господарювання, відповідно до досліджень П. Саблука [8, с. 21], В. Юрчишина, О. Онищенко [12, с. 6–7], основними проблемами, що перешкоджають розвитку сільських територій України, є відсутність належного інфраструктурного забезпечення, демографічні проблеми, неналежний доступ до освітніх та медичних послуг, недосконалість теоретико-методологічних підходів до оцінки розвитку сільських територій.